

# ARTA CONTEMPORANĂ ÎN MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR DIN ORADEA. STUDIU DE CAZ: EXPOZIȚIA DE ARTĂ *ATELIER 35 ORADEA*\*

MILENA AUGUSTA POP\*<sup>1</sup>

CONTEMPORARY ART IN THE „CRIȘURILOR COUNTY MUSEUM” FROM ORADEA. CASE STUDY: *A 35 ORADEA* ART EXHIBITION

*The Exhibition Space – strategies to exhibit. The relevance of a group exhibition. The representatives for the 80s Generation: „Atelier 35 Oradea” as a postmodern group. Some perspectives on our future exhibition.*

**Key-words:** contemporary art, exhibition space, work of art, 80s generation, Atelier 35 Oradea, archive.

Proiectul nostru impune accesarea unor titluri care privesc muzeologia contemporană. Enumerăm astfel albumul realizat de Antonello Marotta, *Contemporary Museums* și *Muzeologia radicală* de Claire Bishop. Primul studiu ne permite introducerea unui comentariu privind spațiul muzeal realizat, prin excelență, pentru expoziții contemporane. Semnalăm că în timp s-a renunțat la spațiul „categoric”<sup>2</sup> de secol XIX, sau la acel neutru „modernist cub alb”<sup>3</sup>, în favoarea „spațiului articulat complex, caracterizat prin condiția vidului”<sup>4</sup>. Un corp de clădire istorică are, în scopul nostru imediat, condiția de spațiu dedicat, prin funcție, artei contemporane<sup>5</sup>. Spațiul delimitat pentru expoziția de grup presupune câteva posibilități de organizare. Reținem importanța noțiunii „grup”<sup>6</sup>, care impune în muzeele din Europa, datorită expozițiilor temporare, o anumită tipologie spațială/scenografie<sup>7</sup>. Notăm, prin urmare, în

---

\* Muzeul Țării Crișurilor, arta@mtariicrisurilor.ro

<sup>1</sup> *Varianta I*

<sup>2</sup> „The work is no longer insterted in the categorical space of the 19th century museum nor in the neutral space of the modernist white cube, but in a complex and articulate space characterized by zones of emptiness”, Antonello Marotta, *Contemporary Museums*, edit. Skira, Great Britain, 2010, p.14.

<sup>3</sup> *Ibidem*

<sup>4</sup> *Ibidem*

<sup>5</sup> Corp A1 este destinat pentru două tipuri de expoziții: permanente și temporare. Zona expozițiilor permanente este dedicată grupării experimentale A35. Subliniem că spațiul expoziției A35 dispune de intrare proprie.

<sup>6</sup> Adrian Guță, *Generația 80 în artele vizuale*, Editura Paralela 45, 2009.

<sup>7</sup> Claire Bishop, *Muzeologia Radicală*, edit. Idea Design & Print, Cluj, 2015, pp. 50-51.

parcursul istoriei expozițiilor de grup, deschideri spre soluții noi. Ca politică de fonduri, expoziția de grup aduce tranzacții cu alte instituții și organizații<sup>8</sup>. A devenit în prezent un mijloc de reconfigurare a strategiilor economice ale unui muzeu de artă contemporană, fapt care presupune noi politici de achiziții<sup>9</sup>. Muzeul și spațiul dedicat unei expoziții contemporane s-a transformat, încă de la exemplul piramidei Louvre, într-un duct; realizăm o digresiune, amintind că plasarea unui opere de artă pe pereții Louvre-ului transgresează zonele de plin, imaginea de artă transformându-se într-o fereastră<sup>10</sup>, pentru percepția unui privitor participant (vezi „obiectul” lui Duchamp într-un spațiu muzeal<sup>11</sup>). Insistăm asupra noțiunii de spațiu muzeal, cu impunerea că instituția muzeală a fost blamată la sfârșit de secol al XIX-lea<sup>12</sup> și început de secol al XX-lea<sup>13</sup>. În ultimele decenii a devenit subiect de dezbatere între critici, curatori și artiști. Soluțiile dezvoltate de actori, se fundamentează pe interacțiune – drept răspuns al evoluției de organizare în zona artei<sup>14</sup>. Revenind la problematica expoziției de artă contemporană, admitem competiția instaurată între opera de artă și „învelișul”<sup>15</sup> său – spațiul muzeal. La nivel de practică muzeală, depășirea acestui conflict se realizează prin prezervarea colecției muzeale și expunerea ei<sup>16</sup>. În cazul concret al expoziției Atelier 35 Oradea, recurgem la două direcții de organizare – prima este modulară, iar cea de-a doua tip „implant”<sup>17</sup>. Ambele variante admit accesul la colecția de artă contemporană.

<sup>8</sup> *Ibidem*, p.51.

<sup>9</sup> *Ibidem*

<sup>10</sup> Antonello Marotta, *Contemporary Museums*, edit. Skira, Great Britain, 2010, p.12.

<sup>11</sup> *Ibidem*, p.8.

<sup>12</sup> Impresionism și precursori.

<sup>13</sup> Avangarda modernă (vezi Dadaism).

<sup>14</sup> Adrian Guță, *Texte despre generația 80 în artele vizuale*, edit. Paralela 45, Pitești – București – Brașov – Cluj Napoca, 2001.

<sup>15</sup> Claire Bishop, *Muzeologia Radicală*, edit. Idea Design & Print, Cluj, 2015, p.13.

<sup>16</sup> *Ibidem*, p. 27.

<sup>17</sup> În prelungirea termenului de „muzeu tip implant” (Antonello Marotta, *Contemporary Museums*, edit. Skira, Great Britain, 2010, pp.197-209) propunem expresia de *expoziție tip implant*. În cazul clădirilor istorice, în contemporaneitate sunt identificate soluții de restaurare cuplate cu elemente noi de design (în cazurile promovate se utilizează sticla și metalul). Discuția asupra soluțiilor promovate pentru realizarea unui astfel de corp de clădire, are loc la început de secol XX, comasând următoarele idei: intervenția în clădirea istorică produce intervenție în memorie. Se produce astfel implantul timpului prezent în trecut. Fuziunea între două contexte filosofice este un principiu postmodern. Expoziția preia semnalmentele acestui curent. Menționăm că spațiul alocat expoziției se află la parter, într-un corp al clădirii istorice de debut de secol XX, finisat până în 1910. Dispunând de o intrare proprie, este determinat în a primi calitatea de corp de sine stătător. Artiștii grupării sunt de asemenea reprezentanți ai curentului postmodern.

Notăm recenta dobândire a arhivei<sup>18</sup> de imagine, afiș și statement concepută de criticul de artă Ramona Novicov. Expoziția modulară tratează spațiul în trei secțiuni tematice, propunând organizarea modulului 1 (la intrare) ca spațiu pentru arhiva vizuală a grupării experimentale<sup>19</sup>. Al doilea spațiu (modul 2) conține lucrări de artă ale artiștilor din perioada optzecistă care a determinat evoluția pe plan național (și internațional) a personalităților marcante care au deschis către sensul de artă contemporană corespunzătoare deceniului nouă (incluse în ultimul spațiu - modul 3).

Demersul de îmbogățire al unei colecții de artă contemporană, de constituire a unei expoziții permanente de acest fel, întâmpină problematica recent admisă<sup>20</sup> a muzeului ca spațiu dedicat operei de artă, cu privilegiul de a oferi acces privirii în lipsa grilei „necon condiționate” sau uzitate ca „arbitraj”<sup>21</sup>. Deschiderea este astfel spre arta recentă în demersul nostru. Determinați de post-modernitate în accepțiunea istoricului și criticului de artă optzecist, Adrian Guță, artiștii de seamă a grupării Atelier 35 sunt parte a generației 80 ai generației optzeci. Generația 80, constituindu-se în diverse grupări, realizează în fond un construct cultural, cu o filosofie proprie, arta postmodernă tratând dimensiunile re-construcției operei de artă<sup>22</sup>. Reper atât în perioada anilor 80 la nivel de filosofie a artei, iar în prezent ca practică artistică, este conceptul de memorie câștigă substanță. Apelăm la termenul de „memorie”, cu următoarele valori: memorie culturală, memorie colectivă, memorie practică, auto-memorie. Se impune un dialog între imagine și aceste valori ale memoriei<sup>23</sup>,

<sup>18</sup> Începând cu muzeul modern, arhiva fotografică dobândește calitatea de colecție. Arhiva întocmită de Ramona Novicov a fost indexată, printată și fotografiată în secția de artă. - *Fotografia*, Cristian Nae, „Arhiva fotografică: perspective teoretice asupra colecției de imagini”, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015, p.37.

<sup>19</sup> Determinare confirmată de diversitatea mediilor: acțiune, experiment, obiect, fotografie, pictură, sculptură, grafică, film – iar lista continuă. *Arta experimentală în anii optzeci la Oradea*, Laszlo Ujvarossy, edit. Idea Print & Design, Cluj, 2012.

<sup>20</sup> Antonello Marotta, *Contemporary Museums*, edit. Skira, Great Britain, 2010.

<sup>21</sup> Preluăm ipoteza statuată de Călin Dan, conform căreia noțiunea de fotografie poate fi substituită cu opera de artă pentru cuprinderea, în acest caz, a unui raționament curatorial: „Muzeele nu fac neapărat un arbitraj despre care anume dintre fotografii sunt bune sau nu, ci, mai degrabă, oferă condiții noi de a privi fotografiile” - Susan Sontag, *Despre fotografie*, edit. Vellant, București, 2014, p.148.

<sup>22</sup> Apud. Adrian Guță

<sup>23</sup> Precizăm că în cadrul grupării optzeciste imaginea fotografică ascunde în sine *simbolul* care conduce actul de creație, devenit sacru, spre transcendere. Actul privirii devine astfel un simulacru transcendental. Memoria în calitate de concept teoretic al generației 80 est-europene, este pus în act al creației în perioada post-nouăzecistă. Complatarea cu care venim, este următoarea: interacțiunea, dintre imagine și memorie, care precedă procesualitatea fotografică se revărsă asupra ceea ce definim drept „arhivă vizuală”. - vezi *Joc Secund*, Dorel

rezultând, în cazul de față, arhiva vizuală<sup>24</sup>. Noțiunea de valoare a arhivei<sup>25</sup> este desăvârșită în discursul curatorilor și a practicanților din zona artei contemporane (*prima variantă, modul 1*). Aceasta transgresează limitele de circumscriere a imaginii în indexicalitate<sup>26</sup>, astfel încât fotografia este în-scenare<sup>2728</sup> transfigurată în oglindire<sup>29</sup>. Fotografia, element central al expoziției de Arhivă Atelier 35 O. este punctată în selecția noastră de afișele de expoziție din perioadă, de statementuri și cronici din revista *Arta*, fragmente de ziar din perioada comunistă, de acțiuni urmărite ideologic. Fotografii din perioadă cu lucrări (pictură, grafică, sculptură, acțiune, film, instalație, experiment), alternează cu creația de tip artă fotografică Atelier 35 Oradea. Întâlnim de asemenea „fotografia ca document pentru expoziție”<sup>30</sup>. Enumerăm numai o selecție din fotografiile din arhivă: Laszlo Ujvarossy, *Cabinet Portrait - Paradis sau Europa mea* (1984); Gyongyi Kerekes, *Zestre* (1984-1986); Dorel Găină, Copac; Aniko Gerendi, *Muguri* (1987); **Ioan Aurel Mureșan, *Semnele Zidului* (1986)**<sup>31</sup>; Ioan Augustin Pop, *Paletă și Medium* (1987); **Vioara Bara, *Țipătul femeii-pasăre* (1988); Rudolf Bone, *Gaia* ( 1989, instalație, nisip); Judit Egyed, *Meninas* (1984, gips alabastru); Karoly Kovacs, *Capcană de precipitație* (1983, land-art); Dan Perjovschi, *Antopograme* (1987, desen); Gina Hora, *Babel* (1987, grafică); Aniko Gerendi, *Tangaj* (acțiune);**

Găină.

<sup>24</sup> „Figurile recente ale arhivei vizuale în arta contemporană exprimă modul în care cultura contemporană se înțelege pe sine, asumând și negociind contingența, fractura identitară și fragmentarea excesivă ce caracterizează actuala configurație a multiplelor culturi conectate la scară globală” - *Fotografia*, Cristian Nae, „Arhiva fotografică: perspective teoretice asupra colecției de imagini”, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015, p.38.

<sup>25</sup> „Ce înțelegem, așadar, prin arhivă? În utilizarea sa curentă, arhiva desemnează deopotrivă o colecție de date, o modalitate de stocare și organizare a informației, un proces de conservare și transmitere a trecutului și o arhitectură a memoriei culturale.” – Cristian Nae, „Arhiva fotografică: perspective teoretice asupra colecției de imagini”, *Fotografia*, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015, p.33.

<sup>26</sup> *Ibidem*, p.28.

<sup>27</sup> „Aceasta din urmă este fotografia realizată în regim regizoral (*apud* Coleman) sau înscenată, cu un termen mai actual. Dincolo de bizareria terminologică, rămâne un fel de urgență teologică a textului, care transformă fotografia într-un simulacru ritual și face din autor *deux ex machina*, creator al unei continue iluzii. Această iluzie este întreținută de realismul păcălitor al imaginii, sau (nu e clar) de obsesiva foame a ochiului de a se lăsa convins de realitatea a ceea ce vede” - Călin Dan, „În-scenarea. Tehnici ale spiritualului în arta secolului 21”, *Fotografia*, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015, p.23.

<sup>28</sup> „Înscenările pe care aceste categorii le comandă (...) al imaginii însăși, care devine parte a unui meta-discurs (citaționism, post-modernitate, post-concept)”, Idem, p.21.

<sup>29</sup> *Fotografia*, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015

<sup>30</sup> Ramona Novicov.

<sup>31</sup> Titlurile notate în *bold* urmează a fi accesate din arhiva unui număr de artiști Atelier 35 Oradea.

Karoly Kovacs, *Proces de conștientizare*, (1979, film); Lia Perjovschi, *Proba somnului* (1988, experiment). *Fotografii experimentale*: Gyorgy Jovian, *Hommage a Vincent* (1980, acțiune fotografică); Ioan Bunuș, *nr.1* (1981, acțiune fotografică); Miklos Onucsan, *Găsirea torsului lui Boldog – Ilona* (1982, acțiune fotografică); Hollo Barna, *Greutatea mediului* (1984, acțiune fotografică); Karoly Ferenczi, *Chibrit familial* (1982, acțiune fotografică), Dorel Găină, *Joc secund* (1982). Arhiva este organizată tematic. Fără secțiunea dedicată A35 Cluj, numărul cheie al arhivei este de cca. 407 „urme”<sup>32</sup>: fotografii, afișe, notițe, exemplare ale „Revistei Arta”, note și ilustrații în alte publicații de cultură și ziare, 1 lucrare de artist – Dan Perjovschi). În *varianta 1, modul 1* textele de sală vor fi dispuse pe pereți, fără a produce schimbări în expoziția de arhivă Atelier 35 Oradea.

Modul II –III (departajate doar printr-un panou de expunere) integrează operele artiștilor din perioada A35 Oradea împreună cu operele lor post-optzeci. Enumerăm următoarele titluri: PERJOVSKI DAN, Muzeul cu acoperiș- BARA VIOARA, Mireasa își poartă giulgiul -IOAN AUGUSTIN POP Atacama III - BONE RUDOLF, Captarea - EGYED JUDITH, Compoziție - JAKOBOVITS MARTA, Structuri (relief) - KRUCH NICOLAE, Menumorut - ZSAKO ZOLTAN, Artistă (relief) –SĂLĂGEAN OVIDIU, Pseudo peisaj.

Varianta 1, Listă selecție cu lucrări pentru modul 1 din *Arhiva Atelier 35 Oradea*, întocmită de Ramona Novicov.

	Autor	Titlu	Categoria	Tehnică		An	Foto.nr/doc. nr.
	Laszlo Ujvarossy	Cabinet Portrait (Paradis sau Europa mea)	desen	Tehnică mixtă		1984	1
	Gyongyi Ujvarossy	Zestre	grafică	linogravură		1984-1986	4
	Dorel Găină	Copac					8
	Aniko Gerendi	Muguri					52
	Ioan Aurel Mureșan	<i>Semnele Zidului</i> (1986)					

<sup>32</sup> Fotografia, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015.

	Ioan Augustin Pop	Paletă și Medium				1986	28
	Sorin Vreme	Autoportret la 30 de ani, Albă ca zăpada și cei 7 pitici					62
	Maria Minchevici	Compoziție					60
	Dorin Damaschin	Ar fi putut fi perfect	<b>Pictură</b>	<b>ulei pe pânză</b>			70
	Judith Anghel						56
	Aniko Gerendi	Ciclul <i>Vreme de pace</i> ( <i>Sărbătoarea (I)</i> )		„Înregistrare foto după acțiunea cu sulul de hârtie plin de desene” (notat pe verso)		1988	34
	Rudolf Bone	Stare fără nume				Timișoara, 9-11 mai 1991	118
	Expo Eminescu – Dorel Găină – <i>Drum – dedicație</i>			<b>12 casete, 50x60</b>		<b>Iulie, 1989</b>	173
	Ioan Aurel Mureșan	Foto atelier					20
	Afiș Mobilul: Fotografia						342
	Afiș Tangaj						321
	Afiș Expo Vioara Bara						355

	Afiș Joc Secund						358
--	-----------------	--	--	--	--	--	-----

*Varianta I, modul II-III – selecție cu lucrări*

	BARA VIOARA	Mireasa își poartă giulgiul	240x280 cm	P.1067
	MUREȘAN IOAN AUREL	Grădina 1.2.3. - triptic		P.1030
	IOAN AUGUSTIN POP	Atacama III	160x160 cm	P.1096
	PERJOVSKI DAN	Muzeul cu acoperiș		P.1090
	HEREDEA FLORIAN	Pește	40x50 cm	P.1034
	BONE RUDOLF	Menumorut	0,520/0,340/0,180	S.286
	BONE RUDOLF	Captarea	0,940/	
	SĂLĂGEAN OVIDIU	Pseudo peisaj	60x90 cm	P.1031
	JAKOBOVITS MARTA	Figurină	0,250/0,100/0,060	S.271
	JAKOBOVITS MARTA	Un om	0,250/0,120/0,070	S.295
	KRUCH NICOLAE	Menumorut	0,388/	S.273
	KRUCH NICOLAE	Zugravul (relief)	0,400/0,325	S.297



## Bibliografie

- Bishop, Claire, *Muzeologia Radicală*, editura Idea Design & Print, Cluj, 2015  
 Guță, Adrian, *Generația 80 în artele vizuale*, Editura Paralela 45, 2009  
 Guță, Adrian *Texte despre generația 80 în artele vizuale*, edit. Paralela 45,  
 Pitești – București – Brașov – Cluj Napoca, 2001  
 Marotta, Antonello, *Contemporary Museums*, edit. Skira, Great Britain, 2010  
*Fotografia*, edit. Fundația Culturală Secolul 21, București, 1-6/2015  
 Sontag, Susan, *Despre fotografie*, edit. Vellant, București, 2014

